

”Anerkjennelse er sann erkjennelse.”

Tale av Jan Erik Waastad ved utgivelsen av Anne Lises Schibbys fagbok ”Relasjoner” 9.11-2009.

Kjære forfatter og forlagshus og alle dere kunnskapsrike fagfolk, interesserte lesere og ikke minst kolleger.

Å si noe er risikabelt. For å si noe er alltid å utelate noe annet. Allerede Freud må ha merket seg dette da han betraktet språk som en form for negasjon.

Ja, jeg innrømmer at jeg står her oppe foran dere, med denne tause bakgrunnen bak meg, dette stumme bakteppet av alt det som ikke får komme til uttrykk i det som sies, men som kanskje kunne ha vært det.

Når jeg retter oppmerksomheten vår mot dette skyggelandskapet av uutsagthet, er det av respekt for alle nyansene som ligger mellom det som er fremme i lyset, og det vi ikke ser. Det er også et forsøk på å opplyse om dette mørket, selv om det i seg selv aldri vil kunne la seg opplyse. Nå er det i alle fall i det minste nevnt.

Å uttale seg om noe, er nå en ting. Men å uttale seg om det andre har gjort eller skrevet, er dobbelt risikabelt. For det er jo slett ikke sikkert at det jeg vektlegger er det forfatteren ønsker å få frem, eller slik dere i salen her ville oppfattet det, om dere leste boka.

**Hvordan våger jeg da likevel å stå her å snakke? - - -
For å si det enkelt:**

Det er fordi jeg ville si; ”HALLO, - i dag gis det ut en betydningsfull bok i Norge!

Det er ikke hverdagskost med betydningsfulle bøker i forlagsbransjen i Norge. Beklager å måtte si det!

Det gis nok ut interessante, besnærende, sensasjonelle bøker. Men hvor viktige er de? Har de egentlig noen betydning for våre liv?

Hva legger jeg i begrepet en betydningsfull bok? La oss ta det punkt for punkt:

- 1. Boken må selvfølgelig være mulig å lese, dvs. at den er grammatisk syntaksisk og semantisk lesbar.**
- 2. Den må også skape gjenkjennelse hos leseren. Hjelp leseren til å installere seg i det fenomenfeltet forfatteren prøver å formidle. Bare slik vil leseren føle seg forstått og anerkjent som eksistensielt subjekt, gjennom leseropplevelsen.**
- 3. En betydningsfull bok må i tillegg kunne tilby leseren et transformativt sprang, ut av tilvante tankemønstre, og fastlåst bevissthet. Aller helst bør boken hjelpe leseren med å kunne forholde seg til sin allerede gjenkjennbare personlige installasjon i fenomenfeltet. Bare slik blir det mulig eventuelt å endre på dette løsningsforsøket, ta det ut av en fastlåst kontekst. Jeg snakker om å overskride kretsgangen rundt et destruktivt væremønster eller en uheldig overlevelsesstrategi som kan prege våre liv.**

Hva jeg mener med det? Vi kan bare kaste blikket litt rundt oss. Eller se oss litt i speilet vi som jobber med å hjelpe mennesker til daglig.

Det skorter nemlig på overlevelsesstrategien hos den grenseløse terapeuten, menneskevennen, humanisten, som tar til seg all verdens lidelse og smerte, - og brenner ut av det.

Verre er det selvfølgelig med de av oss som kaster all frustrasjon og indre smerte på omgivelsene, og isteden får omgivelsene til å brenne ut.

Så har vi ulykkeligvis dem som ikke brenner i det hele tatt. For å holde smerten på avstand har de måttet innsnevre bevissthetsfeltet, og dermed snurpe inn vitalitetsspekteret sitt til et minimum. Hos dem er det til og med vanskelig å finne igjen veien som engang brant.

For alle disse overlevelsesforsøkene kan en betydningsfull bok være vendepunktet. En slags vekker til en ny morgen. Billedlig sett vil det å lese en betydningsfull bok innebære, å få mot til å klippe over sirkelen vi går rundt i, ja dra den ut i en spiralform (vise med hendene), som gir større høyde for forandring og bevissthetsutvidelse.

Sånn er det faktisk med denne boken, "Relasjoner". Den samme erfaringen fikk jeg med Anne Lises arbeider allerede med de første bøkene fra begynnelsen av 80 årene, bøkene The Self og The Self of the Therapist.

Akkurat dette bevissthetsutvidende potensial er i enda større grad realisert i og med denne nye boken om relasjoner. Dialektisk sett er dette et stort

utvidende og presiserende løft videre fra det opprinnelige grunnlaget.

Ikke bare er det en gjenkjennelse av det fellesmenneskelige erfaringspektrum vi deler. Det er også en gjennomgang av grunnlagstenkningen som danner basis for denne respekten for mennesket i relasjon.

Er ikke grunnlagsproblematikk og filosofi litt fjernt for de fleste?----Og kjedelig?

Nei, jeg vil påstå det motsatte. Filosofi er menneskesyn satt i system. Det burde ikke være grunnløst at Universitetet i mange år hadde Examen Philosophicum som forberedende studier. Pensumet er ikke bare tankemessig nødvendig. Det er også respektfullt overfor de hundrevis av slitne hoder som satte seg ned og prøvde å tenke logisk og grundig igjennom tilværelsen. Noen filosofer gjorde dette både inderlig og med hele hjertet, det vet ikke minst forfatteren av boken som lanseres i dag.

Det er å prøve å plassere seg i det europeiske idehistoriske landskapet, viser respekt for mer enn bare det som kan lastes ned fra Youtube, eller siteres fra Facebook og Twitter.

For filosofi, er teori og metode, satt i system.

Krever jeg ikke nå, litt for mye av en lærebok, og av hver og en av oss???? Jeg vil heller si det sånn: Det fordrer ganske mye av oss alle å befinne seg på toppen av naturens og paleontologiens bløtkake, med det røde cocktailbæret i hånden.

Altså helt på toppen av livsformshierarkiet på jorda, med alle de såkalt lavere formene for bevissthet under oss, fra mineralene, via planter og encellede organismer, til krypdyr, pattedyr, bavianer, og aper, ja helt opp til deg og meg her på Sehesteds plass i Aschehougs hus, Oslo, Norge.

Da mener jeg det er vesensforskjellig om vi plasserer cocktailbæret i rumpa, i munnen, eller her oppe i pannen som et tredje øye.

Vi er med andre ord de eneste skapninger som kan velge oss bevisst inn eller ut av et tankesett og et handlingsmønster.

Benytter vi oss av denne muligheten, kan vi spørre oss? Ikke ifølge 2000 forskere i FNs klimapanel. Ifølge dem går vi med åpne øyne rett mot forurensningsstupet. Ja, her i Norge går vi etter min mening med krem for øynene og bevissheten under armen rett mot klimastupet. Vi har med andre ord plassert bevisshetens cocktailbær på feil sted.

Men hva i all verden har dette med boka om Relasjoner å gjøre? Alt, spør du meg! Det handler om bevisshet i minste og i videste forstand, og gjennom hele denne boken går bevisshetsbegrepet som en rød tråd. Det går der hånd i hånd med "opplevelses" og "anerkjennelsesbegrepet". Sammen går de der på "Dialektikkens vei" mot "Relasjonene" slik vi møter dem i de nære forhold og ikke minst foran terapirommet.

"Eit ope susande rom"

I et dikt av den nynorske lyrikeren Eldrid Lunden beskrives fenomenet "eit ope susande rom". Dette

rommet beskrives både som skremmende og farlig å være i, - likevel oppleves det som sugende og forlokkende, skal vi ta dikteren på alvor.

Jeg tror vi kan oversette referansen med et eksistensielt mulighetsrom. Og et slikt rom er det selvfølgelig et påtagelig brus i. Spebarn merker sånn veldig godt. Det skal ikke så mye til å bli overveldet. For å unngå gråt må vi holde barnet, godsnakke med det, ja gi barnet blikkontakt.

Men det er mer enn nok sanseinntrykk og informasjon for oss voksne også. Ifølge forskning innen nevrologi og sansefysiologi de siste femti årene skal det være ca 10 mill bits pr. sekund. Av dette klarer vi bare å bevisstgjøre oss 10-16 bits pr sekund. Hvor blir det av resten? Resten går rett i kroppen.

Det blir det litt av et brus av! Mange av oss kunne trenge å bli holdt i armene selv. Av noen som kunne rydde feltet og forenkle det litt for oss, uten å squeeze livskiten ut av det åpne livsrommet.

Jeg har kalt denne talen for "Anerkjennelse er sann erkjennelse!" Det er jo ganske frekt da, når vi vet at vitenskapsteoretikere verden over ennå ikke har kunnet enes om noe allmenngyldig sannhetskriterium for vitenskapene. I samfunnsvitenskapene er det enda verre. Her har vi måttet ta til takke med brødsmuler. I beste fall grader av sannsynlighet. Hør, hva er det for noe?

At det slettes ikke er sikkert at vi sitter her sammen nå på Sehesteds plass. At det rett og slett kan være en illusjon, hallusinasjon, eller forfatterens drøm fra en

lenestol på Grefsen, om å oppdatere boka si, men ikke orke det.

Nå får du kanskje lyst til å protestere. Ingen skal få komme hit å si at vi ikke er her i dette øyeblikk når vi sanser det. (en litt lengre pause)

Kan vi ikke bare lukke øynene et øyeblikk, og falle innover i oss selv som snøfnugg eller dunlette fjær. Bare åpne oss uforbeholdent for det som måtte dukke opp.

Kanskje kjenner vi en oppstemthet, eller murring i korsryggen. Kanskje føler vi en slags glede, eventuelt sorg eller en viss irritasjon, - ja hva som helst. Skal vi da kunne tillate at noen kom her og påsto at dette er noe vi likevel ikke føler. Ikke en gang en DOMMER, eller selveste Juryen hans vil vi tillate å få overprøve oss på den måten.

For dette er mer verdt enn gull. Det vi oppriktig føler nå, det hviler av seg selv i sin egen tyngde, og er vår egen subjektive sannhet.

Sånn sett er dette vi opplever nå, vår øyeblikksvise befindtlighet i verden, uti fra den veien vi har måttet gå i livet. En vei som er gått før oss, oppigjennom hele vår slektshistorie, og vår nære families historie, med de selvbevarelsesstrategiene vi har måttet lære oss i vår egen individuelle livsreise, inntil vi endelig er samlet her på Sehesteds Plass i dette opplevelsesmessige; "NÅ"!

Den foreløpige kuliminasjonen av vår reise gjennom livet, akkurat som boken til Anne Lise er det i hennes forfatterskap.

Og hva så da? Jo, det er nettopp her vi må stoppe opp! Det er her vi må ta fatt på å nøste i trådene som våre liv er vevet av. For godtar vi denne opplevelsen og gir den plass, kommer det etter hvert flere fornemmelser og følelser. Alle disse opplevelsene må når de dukker opp, få plass, akkurat som i terapirommet. Gjør døren høy og porten vid, kan vi si. For det som kommer viser intet mindre enn til måten vi har måttet leve på for å holde hodet over vannet i dette livet.

Skulle vi altså ikke anerkjenne dette vi føler her og nå. Skulle vi sette oss til doms over det å betvile beriktigelsen av det, rimeligheten ved det, akkurat som dommeren og juryen jeg snakket om i stad?

Det ville jo være som å si at det som skjer her og nå ikke er sant. Vær så snill, kjenn etter. Er det sant at vi er her i Aschehougs Hus, og at dere sitter på hver deres stol, mer eller mindre lyttende, enige, eller skeptiske, til det jeg står her oppe og snakker om, mens jeg fekter med armene?

Jeg ser dere nikker, og det er en fantastisk hjelp for meg når jeg nå skal fortsette. For det er akkurat dette vi må la få plass i oppmerksomheten. Denne akten er intet mindre enn å gi plass til oss selv og det vi er en del av. Først når vi har gjort det gjør vi oss samtidig til eksistensielt compatible vesener!

Først da menneskeligjør vi oss, i dette store eksistensielle smellet som utvider rommet i oss, slik at det blir mulig å se oss selv og vår kontekst, og dermed også velge oss inn eller ut av en synliggjort sammenheng.

Gjennom denne hendelsen, og i samme øyeblikk blir vi født som velgende eksistenser! Det er dette som skiller oss fra dyrene. Dette er menneskets eksistensielle BIG BANG, som gjør oss til det vi er ment å være! Bevisste, Ansvarlige, potensielt Skyldige og Handlekraftige Individuer i et Felleskap.

Nå er vi ikke lenger som sirkusakrobatene eller klovnene i et sirkustelt som kollapset på grunn av at teltstangen brakk, eller aldri ble reist. Vi behøver ikke kave blindt under teltduken sammen med elefanter og bavianer uten å finne teltåpningen. Vi kan reise kjerringa, som det heter i et gammelt ordtak, plassere teltstangen der den hører hjemme, og ane konturene av en åpning på teltduken, her utenfor Sehesteds Plass, i novembermørket.

Med denne boken i hånden kan det bli lettere for flere av oss å videreutvikle vår påbegynte installasjonen som livets sirkusartister. Vi kan selvfølgelig fortsatt velge å gjøre det under en salrygget teltduk, litt i husmannsåndens tradisjon. Men det finnes også en annen mulighet. Vi kan prøve å spenne duken opp til en himling som speiler vårt eget mikrokosmos og universets storhet.

Noen av oss vil sågar velge å forflytte hele installasjonen til et annet landskap, for å leve et bedre, sannere, og vakrere liv der! Men husk å ta med denne boken da. Og gled dere. For uansett hva vi forandrer eller hvor vi flytter har vi hodet vårt, organismen og ikke minst bevisstheten vår med på lasset.

Gratulerer med bokutgivelsen til både Aschehoug Universitetsforlaget og ikke minst Anne Lise Schibbye!